

III AASTAKÄIK — 1926

Kaksiknumber 19/20

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

CECILIA HANSEN

Üleskutse

kõigile laulukooridele IX üldlaulupeo puhul.

Eesti Lauljate Liidu volikogu otsusel peetakse järgmine — IX üldlaulupidu 1928. — Eesti Vabariigi 10-da kestvusaasta suvel Tallinnas.

Eesti Lauljate Liidu juhatus silmaspidades seda, missugust suurt osa on etendanud Eesti kultuureelus senised üldlaulupeod, ja asjaolu, et sarnane kultuuriline suursündmus, nagu eelseisev üldlaulupidu, nõuab oma vääriliseks kordaminekuks põhjalikke, kavakindlaid ja aegsasti käsilevõetud ettevalmistustöid, pöörab kogu Eesti lauljaskonna poole

üleskutsega,

tegelikult osa võtta IX üldlaulupeost ja end rakendada täie jõu ja andumusega selle ettevalmistustöile.

Ärgu puudugu IX üldlaulupeolt ükski koor ega laulja! Ärgu olgu üldlaulupeo teostamiseks ülepääsematu ükski raskus! Peetagu meeles, mida parem laulupeo eeskava ettekanne, mida kõrgemat muusikakunstillist tasapinda osutab laulupidu, seda suuremad laulupeo kultuurilised tulemused.

Eesti Lauljaskond, Vanemuine kutsub Sind!

Eesti Lauljate Liidu juhatus:

K. T ü r n p u.
A. O i n a s.
A. K a s e m e t s.
J. A a v i k.
M. K i p p e r t.
A. D r e v e r k.

Kõigile IX üldlaulupeost osavõtta soovijaile laulukooridele.

Eesti Lauljate Liidu IX üldlaulupeo ringkiri nr. 1.

IX üldlaulupidu peetakse 1928. a. suvel Tallinnas Eesti Lauljate Liidu korraldusel ja sellest võivad osa võtta kõik Eesti Vabariigis tegutsevad sega- ja meeskoorid, kes kohustuvad täitma kõiki alljärgnevaid ja Eesti Lauljate Liidu poolt edaspidi tehtavaid korraldusi.

A. Kooride ülesandmise kord.

1. Laulupeost osavõtta soovijail kooridel tuleb end ülesanda Eesti Lauljate Liidu juhatusesse (Tallinn, Müürivahe tän. nr. 16) hiljemalt 15. detsembriks 1926. a.

2. Ülesandmisel tuleb käesolevale ringkirjale juurelisatud eriline „registreerimise leht“ täpsete andmetega täita.

3. Ühes nõuetavate teadetega tuleb kooril anda ka kirjalik kohustus Lauljate Liidu korralduste täitmise kohta.

B. Laulupeo eeskava ettevalmistamise kord.

IX üldlaulupeo muusikalise ettevalmistuse ühtlustamiseks ja paremaks teostamiseks paneb Eesti Lauljate Liidu juhatus maksma järgmise korra:

4. Laulupeo eeskava sisaldab 24 sega- ja 6 meeskoori laulu. Peale nende tulevad väljaspool eeskava ettekandmisele Eesti Vabariigi hümn, 1 soome- ja 1 läti keelne laul segakoorile.

5. Üldmeeskoor kujundatakse: a) iseseisvatest meeskooridest ja b) kõigist segakooride meeslauljaist. Seepärast tuleb segakooride tenoritel ja bassidel selgeks õppida peale segakoori laulude ka kõik meeskoori laulud, kusjuures nimetatud meeshääled tulevad võimalikult tasakaalukalt rühmitada I ja II tenoriks, I ja II bassiks.

6. Laulupeo muusikalist ettevalmistust juhivad ja kontrollivad laulupeo üldjuhid. Neile on abiiks instruktorid, kes töötavad üldjuhtidelt saadavate juhtnõõride ja Eesti Lauljate Liidu juhatusese poolt maksma pandavate korralduste järele.

7. Laulukooride võimise tõstmiseks ja laulupeo laulude õppimise kergendamiseks ning ühtlustamiseks korraldatakse Eesti Lauljate Liidu poolt laulupeo üldjuhtide ja instruktorite

juhatusel terve rida koorijuhtide instrueerimisi ja vähemalt kolm ringi eelproove kindla kava järele, millest kooridele aegsasti teatatakse. Selleks jagatakse terve maa võimalikult väikesteks instrueerimisringkondadeks, et kõigil kooridel oleks neist kerge osa võtta. Eelproovide aeg tehakse kooridele varakult teatavaks, et nad võiks end eelproovi päevil teistest kohustustest vabad hoida.

8. Eelpool tähendatud instrueerimistest ja eelproovidest on kohustatud osa võtma kõik laulupeost osa võtta soovijad koorid täies ülesantud koosseisus, ühes koorijuhiga.

9. Täieliku kontrolli teostamiseks nimetatud instrueerimistest ja eelproovidest osavõtmise üle tuleb kõigil kooridel saata Eesti Lauljate Liidu juhatusele 1. märtsiks 1927. a. lauljate täielik nimekirj häälte järele jaotatult (8-häälse segakoori jaotus, — vaata p. j. märkus ja § 5!) ja sisse seada samade nimekirjade alusel iga eelproovi jaoks kontroll-lehed, kuhu koorijuh või tema asemiku poolt märgitakse eelproovile ilmunud lauljad „X“ ja puudujad „—“ märgiga. Tähendatud kontroll-lehed antakse koorijuh või tema asemiku allkirjaga eelproovi juhatajale. Kontroll-lehtedele tulevad märkida ka kõik muudatused koori koosseisus. Kontroll-lehe andmete tõelikkuse eest vastutab koorijuhataja.

10. Eelproovidest korratumalt osavõtjad koorid ja üksikud lauljad kustutatakse Lauljate Liidu juhatuse poolt laulupeost osavõtjate nimekirjast.

11. Laulupeo üldjuhtidel ja instruktoreitel on õigus igal ajal kontrollleerida üksikute kooride ja lauljate ettevalmistust. Viimasel kontroll-eelproovide ringil, 1928. a. kevadel, nõrkadeks osutuvad koorid ja üksikud lauljad kustutatakse Lauljate Liidu juhatuse poolt laulupeost osavõtjate nimekirjast maha.

12. Samuti kui eelproovidest, peavad laulupeost osavõtjad koorid korralikult ja täies ülesantud koosseisus osa võtma kõigist laulupeo peaproovidest ja ettekannetest. Senistel laulupeo pidudel ettetulnud nähtused, et üksikud koorid või lauljad ei ilmu mõjuva põhjuseta peaproovile või ettekannete ajal laulavale, lahkuvad sealt enne lõppu, peab kui halb ja meie lauljaskonna sisemise distsipliini nõrkust peegeldav nähtus täiesti kaduma.

13. Juhtumisel, kui terve koor või üksikud lauljad ülesantud koosseisust laulupeole ei saa sõita, tuleb sellest Eesti Lauljate Liidu juhatusele aegsasti teatada, et ära hoida asjatuid kulusid ühiskorteri, üleliigsete vagunite väljasaatmise jne. peale.

14. Laulupeo noodid on juba valmis ja saadetakse ülesantud kooridele Lauljate Liidu büroo poolt. Noodiraamat, mis sisaldab 32 laulu 160 leheküljel, maksab: Eesti Lauljate Liidu liigetele laulukooridele 65 marka, teistele laulupeost osavõtjaille laulukooridele 90 marka ja vabamüügil 125 marka. Nootide tellimisel tuleb raha ette saata.

15. Eelnimetatud kui ka edaspidi kooride ja lauljate kohta maksma pandavate korralduste täitmise järele valvavad ja on selle eest vastutavad kooride juhatajad.

Eesti Lauljate Liidu juhatus.

Jooni eesti muusika ajaloost.

Anton Kasemets.

(Järg 6.)

Neljas ajajärk.

Tähendasime juba käesoleva ülevaate algul, et eesti muusika ajaloo jagamine nelja ajajärku on ainult ligikaudne, üldjooneline. Pole ju meie muusika arenemises sündinud kunagi sedavõrd järske ja sügavaid muudatusi, mis võimaldaks täpselt väita, et just selle tegelase ilmumine muusikaajaloo näitelavale tõi sel ja sel aastal meie muusikaellu põhjaliku muudatuse, sügava reformi. Vaid uued nähted, seisukohad ja põhimõtted, mis on võetud meie jaotuse aluseks, on hakanud endid avaldama alguses koguni argsest, vaevalt märgatavalt, ja alles hiljem, pikema aja kristalliseerumise järele omandanud selgema ilme ja teravamad kontuurid.

Ka neljanda ajajärgu juures, mida meie iseloomustasime kui ajajärku, kus meie heliloojate juures sai märgatavaks püüe vabaneda seni sügavale juurdunud saksapärasusest ja asetada seda omapärase, eriti eestipärase koloriidiga ja stiiliga, ning praktilise muusika alal — katsed tõsta meie muusikaelu *k u n s t i t a s a p i n n a l e*, on asi samasugune. Ka siin ei sündinud vastavad muudatused järsku ja teatud kindlal alal, vaid need hakkasid avalduma algul koguni nõrgalt, pea tähelepanematult, ja omandasid alles hiljem, aastate möödudes, kindlama, selgema ilme.

Esimesed tundemärgid, mis lasid juba aimata järgneva muudatuse meie muusikaelus, tulid avalikuks aastasaja vahetusel, õigem, käesoleva aastasaja algul.

Aastasaja vahetus oli üldse meie ühiskondlikus elus murrangu ajaks. Kui läinud aastasaja 80. ja 90. aastatel, mil Vene

valitsuse venestamise ja tagasikiskumise poliitika tõusis oma haripunktile, meie ühiskonda valdas sügav pessimism ja apaatia, mis halvatas sisemise jõu ja edasipüüu hoo, siis tõi uus aastasada, mil meie ühiskond oli saanud endale juurde ka värsket, energilist ja aatelist intelligentsi, sellesse lootusetu roidumusse sügava murrangu: meie ühiskond ärkas oma sisemist jõudu ja väärtust tundvana, ning asus tegevus- ja võitlushimulisena aktiivsele tegevusele nii vaimlises, majanduslikul kui ka poliitilisel alal.

See vaimliste huvide tõus ja uute väärtuste otsimise hoog ei võinud jätta puutumata ka meie muusikaelu, mis oli seni visalt püsinud ühekülgsuse ja kunstiliselt vähenõudlikkuse tasapinnal.

Tallinnas ja Tartus, neis meie vaimlise ja ühiskondlise elu tuiksoontes, tuli see, muidugi, peamiselt avalikuks. Tallinnas puhastasid noored haritlased „Estoonia“ senisest kopitanud kõrtsi ja klubi vaimust ning püüdsid asetada seda uue vaimuga, korraldades sisukaid kõne- ja näitemängu õhtuid ning väärtuslikke kontserte. Laulule ja muusikale, mis seni täitnud ainult täite osa segaeeskavadega piduõhtutel, hakati pöörama tõsisemat tähelepanu, — hakati vaatama sellele kui kunstile ja nõudma sellelt suuremat kunstilist küpsust.

Eriti hakati seda tegema koorilaulu juures. Kui Dr. Hermann kauaaegse muusikaelu juhina püüdis hoolitseda ja õhutada, et rahvas laulaks, siis hakkasid nüüd tegevusse astunud värsked muusikalised jõud selle poole püüdma, et see laul ka kunstilist tõusu osutaks niihästi ettekannetavas kui ka ettekandes eneses. Ja see esikohale kerkinud kunstiline tendents oligi selleks esimeseks „ajamärgiks“, mis lasi aimata uue ajajärgu algust meie praktilises muusikaelus. Sellele siginesid varsti juurde esimesed koorisuurteoste — oratooriumite — ettekanded, sümfoonia kontserdid, esiti asjaarmastajaist ja hiljem juba elukutselistest mängijatest koosnevad, laulmängude ettekanded, mis jõudsasti arenedes jõudsid peagi elukutselise ooperiteatrini, muusikapõllule ilmusid mitmed uued muusikamehed: klaveri-, orel-, laulu-, viiuli- ja teiste erialade kunstnikud, kes tõid rikastust meie kontsertellu, andekad ja energilised koori- ja orkestrijuhid, kes jätkasid vastavate alade kultiveerimist, jne.

Kõik see sünnitas meie kahes suuremas linnas elava ja hoogsalt tiheneva kunstilise õhkkonna, mis puudus eelmistel aastatel ja mis ei võinud jääda mõjuta ka meie vähematele linnadele ja isegi maale. Sama elavat ja hoogsat tõusu näeme ka loovas kunstis uue aastasaja algusest peale. Heliloojad, kellede arv

kasvab kiiresti, hakkavad püüdma vabaneda võõrastest eeskujudest ja asetada seda individuaalse joonega või leida eesti rahvalaulude ainetest oma loomingule eesti omapärasest koloriiti. Ka vormilt progresseerub see: a capella koorilaulu kõrvale ilmuvad ka soololaulud, kantaadid, oratooriumid, sümfooniad ja teised sümfoonilised tööd, kompositsioonid klaverile, orelile ja teistele sooloinstrumentidele, sõnaga pea kõik muusika vormid ja liigid. Kokkuvõetult: aastasaja vahetusega astub lihtsa koorilaulu asemele tõsine muusikakunst kõigis selle kujudes ja vormides nii praktilisel kui ka looval alal, progresseerudes ise ning tõmmates enda teenistusse ikka enam ja enam noori jõude ja oma harastusringi ikka suuremaid rahvahulke.

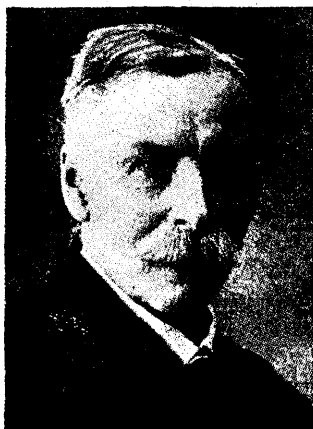
Nagu juba tähendasime, ei sündinud see muutus järsku ega ei olnud selle teostajaks üks inimene, vaid see suur tõus on teostunud käesoleva aastasaja esimese veerandi kestel tegevusse asunud muusikameeste poolt järk järgult. Kuid selle meie muusikameeste noorema generatsiooni kõrval on sellele kahtlemata ka meie vanemad edasitegutsenud muusikamehed oma jagu kaasa aidanud. Nii nimetasime juba eespool K. T ü r n p u suuri teeneid meie meestelaulu kunstilise külje tõstmisel viimase kümne aasta kestel, samuti ka ta viimaseaja loomingu erilist väärtust.

Veel tuleks neist nimetada A. L ä t e t. Läte algas oma muusikalist tegevust, kuigi asjaarmastajana, küll juba meie vaatluse kolmandal ajajärgul ja on aastate poolest meie praegu veel tegutsevatest muusikameestest kõige vanem, kuid tema muusikalise tegevuse tähtsaim osa langeb aga käesoleva aastasaja algusesse, mil ta elukutselise muusikamehena Tartusse asudes pani aluse nendele põhimõtetele, mis kõneall olevat ajajärku iseloomustavad.

Aleksander Sprenk - Läte

sündis 12. jaanuaril 1860. aastal Viljandimaal, Pikasillal, kus ta isa oli kõrtsipidajaks. Sealt asusid ta vanemad varsti Rebas-tele elama, kus on möödunud suurem osa A. L. lapsepõlvest. Läte ema, omal ajal ümbruskonnas energilise laulujuhatajana hästi tuntud ja lugupeetud Helme kooliõpetaja Saksi tütar, oli toonud oma isakodust kaasa armastuse muusika vastu ja parandas selle ka oma pojale Aleksandrile, kelles hakkasid vastavad anded õige varakult avalduma. Nii, näiteks, mängis ta juba 8 aastaselt viiulit. Kooliealiseks saanud, saatsid vanemad ta Rõngu kihelkonna kooli, kus oli õpetajaks agar muusikaharrastaja Rossmann, kelle juhatusel peeti koolimajas sageli laulu- ja pasunakoori harjutusi. Need olid noorele Lätele headeks õhusallikateks ja esimesteks õppimisaastateks. Kihelkonnakooli

lõpetanud astus Läte Valga õpetajate seminari, mille juba tundud J. Zimse õpilaseks. Seal sai ta sama õpetuse ja mõju osaliseks, kui tema eelkäijad Zimse õpilased Kunileid, Saebelmann ja Thomson. Seminari lõpetanud, asus Läte koolipõllui tööle, esiteks neli aastat Puhjas ja siis Nõos kihelkonnakoolis. Viimases kohas oli ta ka köstriks. Zimselt omandatud teadmiste

J. Läte

abil komponeeris ta sel ajal mitmed koorilaulud, mis ilmusid peamiselt Dr. Hermanni „Laulu ja mängu lehe“ noodikaasandes ja osalt hiljem erikogudes. Muuseas on sel ajal loodud ka ta paljulauldav „Laul rõõmule“ Schilleri samanimelise oodi sõnadele. Samast ajast on ka pärit tema esimesed soololaulud meeskoori saatel, mis ta avaldas trükis 1883. a. nime all „Kuus laulu tenori- ja baritoni-soolole“ ja 1890. a. trükis ilmunud „Seitse laulu“.

Need, kui ka teised tollaegsed laulud ei väljenda iseenesest veel kuigi tuntavat erinevust teiste tollaegsete heliloojate lauludest, ei vormilt, ei ka üldises koloriidis, kuigi neis võib juba märgata hilisemale Lätele nii omast punkteeritud ja trioaliderohket rütmi.

Zimselt omandatud muusikalised teadmised ei suutnud Lätet kaua rahuldada, vaid ta hellitas juba kihelkonna kooli õpilase

põlves tärpanud soovi — omandada põhjalik muusikaline haridus — endiselt edasi. Majanduslikud raskused takistasid aga endiselt selle teostamist. Alles 1895. a. lahenesid need sedavõrd, et ta sai sõita Saksamaale ja astuda 35. aastase mehena Dresdeni konservatooriumi omi muusikalisi teadmisi täiendama. Seal õppis ta kaks aastat peaaesjalikult prof. Draeseke juhatusel kombineerimist. 1897. a. pööras ta täiendatud teadmiste tagavaraga oma endisele kohale — Nõkku — tagasi. Varsti sai talle aga seal selgeks, et maa koguduse köstri tegevusala on temale liig väike ja ühekülgne, ning ta valis omale uueks tegevusväljaks Tartu, kuhu 1900. aastal asus. Algul peamiselt klaverimängu õpetajana tegutsedes, asutas ta seal varsti suure sega- ja meeskoori, milledega korraldas rohkesti valitud eeskavadega ja nõudlikult ettevalmistatud ettekandega a capella kontserte, mis leidsid väga sooja poolehoidu. A capella laulude kõrval asus ta varsti ka suuremate kooriteoste — oratooriumite — juurde ja kandis mitmed neist oma kooridega ette, tutvustades seega eesti seltskonda esmakordselt klassikaliste koorisuurteostega. Esimene seesugune oratooriumi ettekanne oli 1904. a., kus tuli ettekandele Haydni „Loomine“.

Oratooriume olid eesti koorid ka varem ette kannud. Nii kandsid Peterburi eesti koorid juba läinud aastasaja lõpul oma kontsertidel mitmed oratooriumid ette, ja ka 1. Pärnumaa laulupeol, 1902. a. suvel oli K. Tärnpu juhatusel ettekandel Haydni „Loomine“. Kuid Läte hakkas kodumaal seda ala esimesena põhjalikumalt kultiveerima ja tegi seda tunnustusväärsete tagajärgedega.

Oratooriumite korralik ettekanne nõudis ka orkestrit, mida aga eestlastel Tartus polnud. Ka selle kutsus Läte ellu, koondades sellesse kõik leiduvad asjaarmastajad instrumentalistid, peamiselt Eesti Üliõpilaste Seltsi kuuluvad üliõpilased ja vilistlased. Peale oratooriumite korraldas ta selle orkestriga ka suure hulga sümfoonia kontserte, millede eeskavades leidsid vähemate sümfooniliste tööde kõrval ka mitmed klassikalised sümfooniad. See oli raske ja tänamata, kuid väga tarvilik ja kasulik töö, sest selle läbi avanes Tartu eesti muusikaarmastajal seltskonnal võimalus tutvuneda koori- ja soolomuusika kõrval ka sümfoonilise muusikaga kunstipärasel valikus.

Tõsi küll — sümfoonilist muusikat oli katsutud ka enne Lätet „teha“. Nii ühines juba 1879. a. rühm pillimängijaid noorimehi kapellmeistri Brunovi juhatusel Tallinnas orkestriks kokku ja mängis vähemaid orkestriasju. Ka mitmel pool mujal tegutsesid „viiuli“- või „keelpillide“ koorid väikest viisi. Ja

Tartu linnas mängis juba umbes 1890. aastast peale Saksa- maalt kutsutud väike orkester, mille toetamiseks maksis linna- valitsus 1895. aastast alates iga aasta 100 rubla. Kuid kõik need „mängukoorid“ harrastasid ainult kergesisulist ajaviite muusikat. Läte orkestritöö rajanes aga algusest peale kunsti- listel alustel, nii mängitavate palade kui ka mängu enese suhtes, ja oli seega ikkagi meie esimeseks sümfoonia orkestriks selle sõna heas mõistes.

See Läte töö, mis oma hoo ja viljakusega jõudis oma kõr- gustipule eriti neil aastail, kus Tartus asus ja tegutses ka meie suurejoonelisem helimeister Rudolf Tobias, s. o. 1904. ja 1908. aastate vahel, ei kestnud aga, kahjuks kaua. Ülemäärane töö hävitas Läte tervise ajajooksul sedavõrd, et ta pidi 8-aastase töö- tamise järele igasugusest tegevusest loobuma ja lõunamaale ravitsusele minema. Seal kosus ta tervis küll nii palju, et ta võis varsti jälle kodumaale tagasi pöörata, kuid koori- ja orkest- rijuhatamisest pidi ta aga jäädavalt loobuma. Seda võis ta teha täie rahuldustundega, sest tema küntud sööt oli haljendama jäänud ja selle edasiharimisele asusid peagi või osalt olidki juba asunud uued mehed.

Ülalkirjeldatud viljaka praktilise muusikategevuse kõrval oli Läte esimesel aastakümnel pärast Dresdenist tagasipööramist ka heliloojana väga viljakas. Terve rida koorilaule sega-, mees- ja naiskoorile ilmusid sel ajal ta sulest väärtuslikuks rikastuseks meie tolajal veel väga kehvale muusikaliteratuurile. Need aval- das ta erikogudena trükis: — 1900. a. „Põllumeh'e laulu“, 1901. aastal „Segakoori laulud“ I, 1902. a. „Sõjalaulud“ ja 1906. a. „Meestekoorid“, siis veel 1902. a. kantaadi „Rändaja ja tähed“ koorile, soprani ja baritoni soolole, keelpillide orkestrile ja orelile, ja 1905. a. segakooride kogu „Kodused helid“, milles on ka mõned Tobiase ja Kapi laulud.

Neid Läte koorilaule võrreldes tema enne Dresdenis viibi- mist kirjutatud lauludega, võib neis märgata tunduvat vabane- mist saksapärasuse mõjust ja ikka suurenevast omapärasuse joont, mis mõnes laulus, näiteks „Küla kõrtsis“, „Kevadel“, „Ei ole unenägu see“ „Mu tuba on väike“, „Unenägu“ ja mitmes teises leiab kõrgeima väljenduse.

Peale koorilaulude on Läte loonud ka soololaule, millest esimesed ilmusid 1904. a. nime all „4 soolo-laulu“. Need olid ühtlasi ka esimesed iseseisva klaveri saatemänguga eesti soolo- laulud.

Ka sümfoonilise- ja kammermuusika loomises on Läte teerajajaks. Neist on tuntuimad: „Kalevala“ uvertüür, Tempo di Masurka, Keelpillide kvartett ja mõned teised.

Nii lühidalt Läte tegevus käesoleva aastasaja algul, mis on ühtlasi ka tähtsaim osa tema viljakast tegevusest üldse. Viimastel aastatel on ta küll praktilisest tegevusest tagasi tõmbunud, kuid ikka loov olnud. Nii avaldas ta alles hiljuti peale muu ka ühe oma viimastel aastatel loodud suurema helitöö „Vabale Eestile“, mis läinud aastal Tartus esimest korda ette kanti. Vaatamata oma kõrgele vanadusele, on Läte veel praegugi loov, sellepärast jätame tema viimaste aastate tegevuse hindamise edaspidiseks.

(Järgneb.)

Kontsertide ülevaade.

K. Viitoli ja S. Bogdanovskaja kontsert.

„Estonia“ ooperi lauljatest ja meie lauljatest üldse on K. Viitol neid väheseid, kes pole mitte loiult peatama jäänud sellel, mis nad juba omavad, vaid püsivalt edasi püüavad suurema täiuse poole omal alal. Järjekindla enesetäiendamise kõrval on hra Viitol käinud viimastel aastatel paar puhku Itaalias sealsete heade eriteadlaste juures laulutehnikas täiendumas, neist viimase alles möödunud suvel. Nende õpperetkete, eriti viimase tagajärgedega tutvustas ta Tallinna kontsertpublikut 3. oktoobril „Estonia“ kontsertsaalis korraldatud kontserdil. Ja seda kõige paremast küljest.

Ta hääled on muutunud tunduvalt pehmemaks ja voolavamaks, toonisünnitus on üleviidud sügavale hingamisele ja on saanud seeläbi vabamaks ning kandvamaks. Esimeselt Itaalia reisult kaasatoodud „nasaalsus“ on kadunud, samuti kui endine spetsüüfiline käikus. Seeläbi mõjus hra Viitoli laul nüüd hoopis soojemalt ja kütkestavamalt kui varem. Eriti tunduvalt tulid need progressi tunnused mõjule kontserdi esimeses osas ettekantud itaaliakeelsetes lauludes (Luca, Gluck ja Sgambati), mis hra Viitol on, arvatavasti, läbi töötanud oma Itaalia professori juhatusel. Nende mõju aitas veel suurendada hästi läbituntud muusikaline tõlgitsemine ja hoolega viimistletud ning igasugustest kunstlikkudest võtetest vaba ettekanne. Ka kontserdi teine jagu, mis sisaldas peale R. Straussi, O. Merikanto, J. Jürgensoni ja A. Kappi vähemate laulude Boris Godunovi recitativi ja aaria Musorgskij samanimelisest ooperist, viidi kunstniku poolt läbi hea arusaamisega ja menuga. Klaveril saatis solisti pr. Viitol-Mohrfeldt väga korrektilt. Kontserdi kaaslaseks oli hra Viitolil kontsertpublikule hästi tuntud kandlimängija pr. Bogdanovskaja, kes sooritas mitmekesise ja raske eeskava suure virtuositeediga ja musikaalsusega. Kuulajaid oli kontserdil keskmiselt.

Cecilia Hanseni kontserdid.

Üle mitme aasta küllastas käesoleva kuu keskel jälle Tallinnat kuulus viiulikunstnik Cecilia Hansen, ja andis siin kolm kontserti: 11., 14. ja 17. skp. Kunstnik, kes omas juba noore õpilasena eriti Peterburis hea kuulsuse ja oli, muu seas, ka Tallinnas väga armastatud, on vahepeal

tõusnud esimeste ilmakeulstude ridadesse. Seepärast pole imestada, et kõik kolm „Estonia“ kontsertsaalis antud kontserti mõõdusid viimse võimaluseni täidetud auditooriumi ees, vaatamata erakordselt kõrgetele hindadele.

Cecilia Hanseni suuruseks ei ole üksnes hiilgav tehnika, mis ületab ka suurimal raskused mängleva kergusega ja vähemagi vääratusega, ning suurepärase sulav toon kantileenides, vaid peamiselt just suursuguses ja küpses muusikalises tõlgitsemises, mis oma peenetundeliku sügavusega ja välispidistest efektidest vaba lihtsusega mõjub otse hurmavalt. Kusagil ei saa kunstniku haruldane virtuositeet eesmärgiks eneseks, vaid ikka jääb see ainult abinõuks. Ja see teebki kunstniku mängu nii suurelt nauditavaks.

Kõigi kolme kontserdi eeskavad oli C. Hansen kokkuseadnud suure mitmekülgsusega ja maitsekusega. Alates vanadest klassikutest kuni nüüdisaegsete meistriteni, olid neis esitatud pea kõik tähtsamad viiulikomponistid. Selle mitmekülgsuse eeskava sooritamisel oli kunstnikul võimalus hiilgada oma täies kunstilises suuruses ja sütitada auditooriumit oma suure kunstiga. Kunstnikule oli peenetundelikuks klaveri kaasmängijaks ja toetajaks kunstniku abikaasa Boris Sacharov. Kõik kolm kontserti mõõdusid, enesestmõistetavalt, suure menu tähe all ja hulga lisapaladega.

Prisca kvartett.

18. skp. mängis „Estonia“ kontsertsaalis Kõlnist päritolev keelpillide kvartett nimega „Prisca kvartett“, kus olid kaastegevad: Valter Schulze-Prisca, Mimy Schulze-Prisca, Erich Kraack ja Michael Schneider. See oli suurepärase ansambli, mis me siin kuulsime. Rääkimata sellest, et iga üksik liige sellest ansamblist on täielik meister omal instrumendil, üllatas kuulajaid tõsiselt see ühtlus, täpsus ja kokkusulavus nii rütmilistes peensustes ja fraseerimises, kui ka dünaamilistes varjundites, mis ühendas selle ansambli ideaalseks tervikuks. Sellane suur sisemine ühtlus käsi-käes suurepärase ettekandega ja peene stiilitundega võimaldas saada sellelt kvartetilt suurimat muusikalist naudingut nii Beethoveni, Schuberti ja Raveli kvartetide kui ka lisapalaks mängitud Bachi Ciaonna ettekandest. Kunstnikud said teenitult tormiliste ovatsioonide osalisteks. Kuulajaid oli kaunis rohkesti.

„Estonia“ ooperikoori kontsert.

Pühapäeva, 24. skp. õhtul esines „Estonia“ kontsertsaalis á capella kontserdiga „Estonia“ teatri koor teatri koormeisteri V. Nerepi juhatusel. Sellane esinemine oli meil esmakordseks uudiseks ja sellepärast huviväratav.

„Estonia“ teatri koor on tänavu koguni väiksearvuline — kontsertlaval polnud 30 lauljatki. Koor koosneb enamuses inimestest, kes konservatooriumis või eraviisil laulmist õpivad ja selles enam-vähem edenenu, seega siis igauks juba omast kohast solist, millistena mõned neist juba tähelepanuväärsete tulemustega esinenud. Sellane hea häälematerjal eelistas loomulikult head kooriansambli ja kontserdile suurimat kunstilist täiust. Tegelikult ei tõestunud see aga kõne all oleval kontserdil mitte sel määral, kui seda sellest seisukohast väljamineks oleks tohtinud loota. See on ka osalt arusaadav. Teatri kooril tuleb tavaliselt laulda ooperites ja operetites orkestri saatel, ja seda teha askeldades, käies, joostes, tantsides, sõnaga „mängides“, mis ei võimalda kontsentreerida lauljate täit tähelepanu laulule, selle üksikutele detailidele, ettekande peensusele, nüanssidele, hääle kokkusulavusele. Teatris peab koor looma üldisi effekte, väljendama meeleolusid paksude värvidega ja suurte pinslitõmmetega. Muusikalisi peensusi seal ei nõuta, sest nende puudumise katav orkester

samuti kui ta silub hääletämbrite erineused ja kõik vähemad ebapuhtused ja täpsused.

Sellase „suure pinsli tööga“ on ka „Estoonia“ teatrikoor harjunud. Ja lühikese ettevalmistusaja tõttu oma kontserdiks polnud ta, nähtavasti, jõud-

K. Viitol — „Estoonia“ operilaulja.

nud veel omandada seda ühtlust ettekandes, kokkusulavust hääletämbrites ja täpsust kõigis muusikalistes üksikasjades ning peensustes, mis nõuetavad healt á capella laulult. Seepärast on arusaadav, et kooris pääsesid veel üksikud lauljad, eriti sopranis; tugevasti soleerima, et intonatsioonipuhtus kannatas kohati tunduvalt ebauhtlase vibraato ja osalt detoneeri-

mise all (Süda „Linakatkuja“ teine jagu oli täiesti must!), et mõneski kohas oli märgata ebakindlust rütmikas (Tuljak!) jne. Kuid, nagu tähendatud, on see täiesti arusaadav, kui silmas pidada, et ooperi kooriga pole kunagi tehtud sellast nivelleerimis- ja ühtlustamistööd, mis nõuetavad ä capella koorilt, samuti kui see, et sel alla 30-liikmelisel kooril, vaatamata heale häälematerjalile, ei võinud olla seda kompaktsust ja tihedust kõlavuses, mis oleks teinud laulu kandvaks ja massiivseks. Niisugusena aga, kui ta on, pakkus koor oma parimat ja tegi seda suure innu ning andumusega, teenides rohkearvuliselt publikult elavaid kiiduavaldusi.

Mis puutub koori ettekannete puhtmuusikalisse küljesse, laulude muusikalise tõlgitsemisse, mille eest on vastutav ainuüksi koorijuhataja, siis ei saa siin hra Nerepiga kõigiti peri olla. Hea koorilaulu üks suurematest voorustest on hea dünaamika. Kuid see kui iga teinegi tehniline võte peab jääma ainult abinõuks puhtkunstiliste tulemuste saavutamisel. Hra Nerepil, kelle juhatamist meie nägime esmakordselt, näivad need saavat esmärgiks eneseks, millega ta püüab luua välispidiseid, kunstlikke effekte, vaatamata sellele, kui palju need on ühenduses muusika sisuga ja kas need on kunstiliselt motiveeritud.

Nii polnud millegi motiveeritud K. A. Hermannli lihtsa laulu „Talupoeg tööle tarka“ suured, järsud mõonad fortissimost pianissimoni, samuti kui kärjastatud laused Tobiase laulus „Teel“, milles muu seas jäi täiesti puudu Tobiase omapärane suurejoonelisus. Otse odavate efektide tagaajamiseks tuleb aga pidada järske, kunstlikke rõhke M. Hermannli „Tuljakus“, mis oli, pealegi, ette kantud sedavõrd pöörase kiirusega, et laul kaotas igasuguse kindluse rütmikas ja selguse intonatsioonis.

P. Süda „Linakatkujas“ polnud 2. jao modulatsiooniline üleminek küllalt kindlasti välja töötatud, mille all tugevasti kannatas laulu puhtus, samuti rikkusid ka selle klassikaliselt stiilse fuuga ühtlust mittemillegi motiveeritud tempomuutused.

Kontserdi teises jaos kandis koor ette E. Võrgu „Helise, helise ilma“, R. Pätsi „Uinulaulu“ ja kaks rahvalaulu V. Nerepi väljatöötuses, millest Pätsi meeleoluline „Uinulaul“ ja V. Nerepi „See Saaremaa“ tulid kordamisele.

Eeskava täiendasid ooperikoori liikmed prld. Runge, Kusminina, Romanova ja hrad Viinamägi ja Johanson sooloettekannetega. Nimetatud naislauljaist omavad prld. Runge ja Romanova juba tublisti arenenud ja meeldiva häälematerjali, mida oskavad tarvitada silmapaistva kindlusega, kuna prl. Kusminina hääli kõlb veel kinniselt ja vähese kandvusega. Meeslauljast on hra Viinamäel lubav bariton, millel aga puudub veel lõpulik kool. Hra Johansonil tenor on praegu alles vähepakkuv ja tal näib olevat kalduvusi forseerimisele Tenno Vironi vaimus, mille eest tuleks tal aga kindlasti hoiduda.

Naissolistidele annetati rohkesti lilli.

G. Verdi „Trubaduur“ „Vanemuises“.

„Vanemuise“ teatris läheb praegu Verdi ooper „Trubaduur“, mis nii muusikaliselt kui ka lavastuselt on parimaid ooperi lavastusi „Vanemuises“. Peaosalistest väärib erilist kiitust pr. V i e g a n d t, kelle Azucena on nii laulult kui kujult väga hea. Ka teised peaosalisel — pr. T e d e r Leonorana ja hra V i s m a n Trubaduurina ei jäta palju soovida, kuna hra P ö l d e, vähemalt esietendusel, polnud täiesti hääles.

Dekoratiivselt pakkus lavastus rohkesti üllatavat uudist hiljuti ülesseatud ringhorisondi ja valgusaparaatide läbi saavutatud efektide — liikuvate pilvede, öise ämaruse, kauge horisondi jne. — läbi. Ooperil oli esietendusel suur menu, mis lubab loota, et see teos jääb „Vanemuise“ repertuaari kauaks püsima.

Valga ja Tõrva laulukooride ühiskontsert Valgas.

Valga Kunstiseltsi ja Tõrva-Helme Haridusseltsi segakoorid korraldasid pühapäeval, 3. skp. Valgas „Säde“ seltsi saalis ühise kontserdi, mis kujunes valgalastele haruldaseks muusikaliseks sündmuseks. Mõlemid koorid olid kontserdiks tõsise hoolega ettevalmistatud, nii et nende kokkusulatatamine hommikusel üldharjutusel sündis ilma suuremate raskusteta. Selle tagajärjel õnnestusid ka ühendatud kooride ettekanded, mida juhatasid vaheldamisi Valga koorijuht hra F. Klement ja Tõrva koorijuht hra K. Tuvike, õhtusel kontserdil õige hästi, valmistades rohkearvulisele kuulajaskonnale kaunist muusikalist naudingut ja tõstes publiku ülevasse meeleollu, mis kontserdi lõpuks jõudis Valgas harva nähtud kõrgusele.

On rõõmustav, et ka meie väikelinnade koorid hakkavad oma töös taotlema kõrgemaid kunstilisi sihte, sest ainult sellane tõsine töö viib meie laulukultuuri edasi.

—a.

Tallinna koolinoorsoo muusikaühingu 5. aastapäev.

Pühapäeval, 17. skp. pühitses Tallinna koolinoorsoo muusikaühing oma 5. aastapäeva piduliku aktusega linna tütarlaste komertskooli saalis, millest osavõtma olid tulnud peale ühingu praeguste tegevliigete — lauljate — mitmed koolitegelased, vanematekogu liikmed ja rohkesti endise ühingu segakoori lauljaid.

Ühingu tegevusest andsid aru vanematekogu esimees hra L. Raudkepp ja ühingu praegune esimees.

Tallinna koolinoorsoo muusikaühing kasvas välja Tallinna koolinoorsoo liidu muusikaosakonnast. Nimetatud osakonna juures tegutses omal ajal 150-liikmeline laulukoor, kes aga eraldus koolinoorsoo liidust sel ajal, kui liidus hakkasid mänglema poliitilised kired, millega ei saanud olla peri need koolinoored, kes olid koondunud koori ümber selleks, et teha seal ülesehitavat muusikakultuuri tööd. Eraldudes liidust registreeris koor end ümber iseseisvaks muusikaühinguks, millisenä on töötanud seniajani heade tagajärgedega.

Koori juhatajaks oli selle asutamisest kuni 1924. aastani hra A. Kasemets. See aeg oli koori hülgeajaks, mil koor oma sagedasti ja heade esinemistega võitis laialdase sümpaatia meie muusikaarmastajates ringkondades ja tõusis tol ajal eriti Tallinnas suurt tõusu näitavate kooride seas esimesesse ritta. Peale rohkearvuliste kontsertide Tallinnas ktlastas koor sel ajal (1923. a.) kord ka Latvia pealinna, kus esines läti rahvuslase ooperi saalis iseseisva kontsertiga ja sai tormilise vastuvõtu ning üliheade arvustuste osaliseks. Koori saavutuste kulminatsiooniks oli Haydni oratooriumi „Aastajaad“ kolmekordne ettekandmine 1924. a. kevadel „Estoonia“ kontsertsaalis.

Pärast „Aastaegade“ ettekandmist lahkus hra Kasemets ühingu koorijuhi kohalt, mis tõi endaga kaasa tuntava lagunemise kooris: enamus vanemaist lauljaist lahkus ühes oma armsaks saanud juhiga, nii et uuel juhatajal — hra A. Krullil, kes sügisest peale tööle asus, tuli koori peaaegu uuesti looma hakata. See ei läinud nii kergesti, kui soovitav, nii et 1924/25.

aasta hooaeg möödus tunduva languse tähe all. Alles 1925. a. sügisel läks korda koori enam elustada, nii et saadi tegevusaasta jooksul paaril kontserdil esineda, seal juures ühel rekviemi ettekandegaga. Kuid endise tasapinnani ei küünninud see tõus enam.

Käesoleva hooaja algusel tuli kooril jälle juhataja vahetus üle elada: hra Krull lahkus omalt kohalt ja asemele kutsuti hra R. P ä t s, kes lõpetas möödunud kevadel Tallinna konservatooriumi. Ühing loodab, et uus juhataja suudab oma noorusenergiaga viia peagi ühingu koori endisele kuulsusele tagasi, missuguse lootusega noored on südilt tööle asunud.

Aastapäeva aktusel tervitasid ühingut koolivalitsuse esitaja hra C. Brüller, endine ühingu koorijuht hra A. K a s e m e t s ja Rahvaulikooli laulukoori juhataja hra T. V e t t i k.

Aktuse lõppedes istuti ühiselt teelauda, kus veedeti õhtu sõbralikus jutuaajamises. Vilistlane.

Viis aastat Tallinna Rahvaulikooli segakoori tegevusest.

Kevadel 1921. a. tekkis salkkonnal Rahvaulikooli kuulajatel mõte laulukoori asutada, mille üle sageli mõtteid vahetati. Et kevad lõpule hakkas jõudma ning seega Rahvaulikooli loengud lõppesid, ei võetud selle teostamist enam käsile ja lükati edasi järgmise semestri peale.

Sügisel, kui loengud uuesti algasid, asuti jällegi laulukoori ellukutsumist arutama. Mõtteosalisi oli suve jooksul veel juure kogunud ning tegevust võis alata. Nii nagu iga algus, nii olid ka siin esimesed sammud rasked. Raskemaks küsimuseks oli koorijuhi leidmine ja sellele tasu maksmine. Jäeti peatuma mitme meile tuntud parema muusikategelase juure, kardeti aga tõsiselt, kas neist keegi vaevaks võtab jandama hakata noore algaja kooriga. Lõpuks tuldi otsusele, leida tuttavate ringkonnast asjaarmastajat, kes oleks nõus esialgu tasuta juhatust oma peale võtma. See leiti. Selleks avaldas oma nõusolekut hra Roosmann. Koor algas tegevust, kokku oli tulnud 40 inimese ümber. Esimene harjutus peeti ära 18. novembril ning seega tuleb 18. novembrit lugeda Tallinna rahvaulikoolide segakoori s ü n n i p ä e v a k s.

Esialgne edasijõudmine oli visa. Harjutustest võeti osa loiult, mida võib seletada sellega, et koor koosnes ainult Rahvaulikooli õppeasutuste kuulajatest, kellel oma loengud kuulata, ning lauluharjutustest võeti osa siis, kui mahti saadi. Õpiti kergemaid, üldiselt tuttavaid laule, milleda samal aastal paaril peol esineti.

Tuli 1922. a. kevad. Edasi oli jõutud visalt. Kuigi juba mitu kuud olid harjutused kestnud, ei suudetud avalikult kontserdiga esineda, mille tõttu paljud usu kaotasid. Isegi hakati koori likvideerimisest juttu tegema, missugune küsimus ka kuulajate kogu kevadise peakoosoleku päevakorda üles võeti. Pikkade vaielduste järele otsustati häälteenamusega laulukoori likvideerida. Peaasjalikult laulukoori vastased olid tolleaegsed Kolledzi kuulajad, kellel puudus võimalus korralikult harjutustest osa võtta. Koori asutajad ei olnud aga sarnase otsusega nõus. Kindel tahtmine seista oma mõtete eest ja usk, mis ei lasknud loidust keguda kontidesse. Parkümmend inimest, kes koori pooldasid, lahkusid koosolekult, et omavahelist koosolekut ära pidada. Et aeg juba hilline oli ja kooliteener enam ruumes viibida ei lubanud, mindi Schnelli tiigi

ääre, kus koosolek ära peeti. Sellel koosolekul valiti komisjon, kes pidi Rahvaülikooli seltsi juhatusele esinema laulukoori eksisteerimise loa saamiseks. Luba saadi ning ühtlasi lubas seltsi juhatus koori aineliselt toetada. Nüüd asuti uue hooga tööle. Töötati välja koori kodukord, mis ette nägi koori iseseisva osakonna Rahvaülikooli seltsi juures, ning sellest ajast esineb koor Tallinna Rahvaülikoolide seltsi segakoori nime all.

Samal kevadel jõuti juba laulude õppimisega niikaugele, et otsustati kodumaal ringreis ette võtta ning paari kontserdiga esineda. Esimene kontsert anti 23. juulil Valgas ja teine 30. juulil Väike-Maarjas hra Roosmanni juhatusel. Kuigi need kontserdid rahalisest küljest ei õnnestunud, ei kohutanud see asjaosalisi, samm oli astunud, seega koori nimi teatavaks tehtud. Pandi tuleviku peale lootusi.

Sügisel suurenes koori pere sajani. Töötati järjekindlusega. Hariutusi peeti 2 korda nädalas 2—3 tundi korraga. Korraldati muusika teooria ja hääleseadmise tunde. Õpiti 8. üldlaulupeo laule.

Kevadel 1923. a. 7. märtsil esineti „Estonia“ kontsertsaalis kontserdiga, seega oli see juba noorel kooril kolmas kontsert. Ettekanded võeti kuulajate poolt vastu heakskiitvalt, samuti osutus arvustus heatahtlisena. See kõik julgustas koori edasitöötamisele.

Sügisel 1924. a. tuli koori juhi vahetus. Senine koorijuht hra Roosmann lahkus ja tema asemele kutsuti tuntud koorijuht hra T. Vettik, kes andis oma nõusoleku koori juhatamiseks ning missugust ülesannet tänase päevani väsimatult ja armastusega täidab.

Viie aasta jooksul on koor kaunis viljakat tegevust avaldanud, (seäranis viimastel aastatel. Toime pandud on 7 kontserti, nendest 2 väljaspool Tallinmat. Terve rida on korraldatud kontsertballe. Kooril on mitmel pool esinemist palutud. Nimegan neist esinemisi Vabariigi aastapäevadel korraldatud aktustel „Estonias“ ja mujal ning M. Hermann ja K. Tärnu õhtutel. Osa võtnud 8. ülemaalisest ja 4 maakonna laulupeost, omakultuur- ja ühest laulupäevast. Ära on õpitud 109 laulu, milledega on esinetud, nendest 90 eesti helitööd.

Teistest tähtsamatest ettevõtetest võiks veel nimetada, et Rahvaülikooli segakoor andis välja käesoleva aasta sügise algul T. Vettiku lauledele kogu nime all „T. Vettiku 13 segakoori laulu“.

Pilku 5-aastase tegevuse peale tagasi heites peab tähendama, et nii seltsi lauljad, Rahvaülikoolide seltsi juhatus, eriti aga koori juhataja hra T. Vettik, kõik on teinud, mis nende võimed lubasid, et koor õmandaks selle koha, kuhu ta nüüd on jõudnud: teiste kooride esimesse ritta. See väsimata töö, mis nende aastate jooksul kulutatud, pole asjata olnud, vaid on aidanud meie noort kultuuri palju lähemale viia üldise kultuuri varaaegadele. Viieaastase juubeli puhul olgu tervitatud kõik need, kes väsimatult on kuidagi kaasa aidanud selle töö tegemisel.

Ja nüüd, 14. novembril, oma viieaastase häälipäeva puhul, mil koor õhtul „Estonias“ T. Vettiku helitööde kontserdiga esineb, võib ta loota, et laulusõbrad teda toetavad, edu ning õnne soovivad. R. U.

Mõtteerad.

Ma ei saa muusika vaimu teistilt täielikult mõista, kui ainult armastuses.

Rich. Wagner.

Tehnika on muusikas ainult siis hinnatav, kui ta seisab kunsti teenistuses.

R. Schumann.

IX üldlauupeo eeltööd.

9. üldlauupeo üldjuhtideks Juhan Aavik, Anton Kasemets ja August Topman.

Lauljate Liidu nõukogu valis oma 23. skp. peetud koosolekul 9. üldlauupeo üldjuhtideks meie tuntuimad koorijuhid Juhan Aaviku, Anton Kasemetsa ja prof. August Topmani.

Selle teate võib meie lauljaskond täie rahuldustundega vastu võtta, sest selle õnneliku valikuga on 9. üldlauupeo muusikalise ettevalmistuse juhtimine ning üldkoori juhatamine usaldatud asjatundlikkudesse ja energilistesse kättesse, mis kindlustab laulupeole kõigeparema kordamineku. —g.

Konstantin Tüرنpu 9. üldlauupeo aujuhatajaks.

Oma 23. skp. peetud koosolekul valis Eesti Lauljate Liidu nõukogu meie koorijuhatajate seniori ja Liidu asutaja ning kauaaegse juhatuse esimehe Konstantin Tüرنpu 9. üldlauupeo aujuhatajaks.

Koorijuhtide instrueerimiskursus Tallinnas 29. ja 30. detsembril.

Teatasime juba meie lehe eelmises numbris, et Lauljate Liidu korraldusel peetakse jõulu vaheajal Tallinnas koorijuhtidele paaripäevane instrueerimiskursus, kus laulupeo üldjuhatajad annavad koorijuhtidele juhatust laulupeo eeskavasse võetud laulude õppimise, tõlgitsemise ja juhatamise kohta. Nüüd on nimetatud kursuse aeg Liidu juhatuse poolt 29. ja 30. detsembri peale kindlaks määratud. Mõlemi päeva õhtul on „Estoonia“ kontsertsaalis kontserdid, kus Lauljate Liidu liikmeiks olevate Tallinna laulukooride poolt kahe õhtu peale jaotatult terve laulupeo eeskava ette kantakse, seal juures osa laule üldkooriga. Kursustest osavõtjad koorijuhid pääsevad mõlemile kontserdile aukülastajateks ilma hinnata. Jääb soovida, et sellest kursusest võtaks kõik koorijuhid osa, enne kodus tutvunedes laulupeo lauludega üldjooneliselt. Soovijatele korraldatakse kursuse ajaks üldkorter.

Koorijuhtide instrueerimine Tartus ja Viljandis.

On arvata, et mõnelegi Lõuna-Eestis asuvalle koorijuhile on maa-kauguse tõttu raske Tallinnas 29. ja 30. detsembril korraidatavast instrueerimiskursustest osa võtta. Seepärast otsustas Lauljate Liidu juhatust korraldada samasugused, kuid ühepäevased instrueerimised koorijuhtidele ka kahes Lõuna-Eesti suuremas linnas — Tartus ja Viljandis, Tartus pühapäeval, 9. jaanuaril ja Viljandis pühapäeval, 16. jaanuaril 1927. a. Neil instrueerimistel annavad juhatust laulupeo üldjuhid, kuid laulude ettekandmise demonstreerimist kooride poolt neil ei ole. Lähemalt edaspidi.

9. üldlauupeo noodiraamat valmis.

Neil päevil jõudis lõpule 9. üldlauupeo noodiraamatu trükkimine ja köitmine. Noodiraamat sisaldab 33 laulu, mis võtavad oma alla 160 lehekülge tihedat nooditrükki heal paberil. Raamatu kaaned on sitkest, nägusast albumkartongist, mis annab raamatule palju vastupidavust. Vaatamata raamatu kõrgele väärtusele ja erakordsele suurusele, määrati selle hind Lauljate Liidu juhatuse poolt võimalikult odav, Liidu liigetele isegi alla oma hinda, et raamatu muretsemist lauljatele mitte koormavaks teha. Nii maksab laulupeo noodiraamat Lauljate Liidu liigetele laulukooridele kõigest 65 mk., teistele laulupeost osa-

võtjatele laulukooridele 90 mk. ja vabamüügil 125 mk. Jäeb soovida, et laulukoorid endid kiiresti registreeriks ja noodid ära telliks, et nende väljasaatmisega viivitust ei tuleks. Tellida L. L. büroost.

Ameerika eestlased tulevad IX üldlaulupeole.

Ameerika eesti muusika klubi broschüüris nr. 1 leiame järgmise kirjutuse: Vast paljudki viimasel ajal uude ilma asunud eestlased viibisid eesti ülemaalisel laulupeol 1923. aastal, elasid kaasa sellele rahvuslisele suursündmusele ja tundsid omas südames imelikku pakitsust, mida saab lugeda vaimustuseks ja meeleliigutuseks ühtlasi. See oli läbielamus, mis iial ei unune, mis igas rinnas isamaa armastuse viinduva tulukese lõkendavaks leegiks puhus. Kuid igatahes ka vanemad eestlased, kes juba kauemat aega võõrsil viibinud, mäletavad laulupidusid, mis sel ajal korraldati, kus meie alles võõra valitsuse võõrasemaliku käe all kannatasime. Siis oli neil laulupidudel suur rahvusline tähtsus ja neist saavutasime vast ehk kõige suurema vastupanu jõu ümberrahvustamise katsetele. Seal sai meil selgeks ja tundsi me kõige oma hingega, kõige oma olemisega, et olime samuti rahvas kui teised, et väikerahval on samuti olemisõigus kui suurrahval.

1923. a. laulupidu oli esimene laulupidu, mida pühitseti vabana iga-sugusest võõrast survest. Kuna eelmised laulupeod olid sõjamuusikaks võitluses olemasolu eest, oli 1923. a. laulupidu võitjate võidupidu, kus eesti laul kujunes vägevaks võiduhõiskeks, kajas vastu sadatuhandetest hingedest, kinnitades veel kord: eestlane olen!

Laulupeod on muutunud Eestil traditsiooniks, nad peavad kestma ka Eesti vabaduspäevil, andes jõudu edaspidiseks võitluseks iseseisvuse ja vabaduse eest. Nii ongi juba järgmine eesti laulupidu kindlaks määratud 1928. aasta suveks. Kuna eelmine laulupidu võrdlemisi lühikese ettevalmistusaja saadus oli, selle peale vaatamata aga sarnaseks suursündmuseks kujunes, et väljamaalgi rohket tähelepanu äratas, on loota seda rohkem tulevaselt laulupeolt, mille eeltööd juba varakult alganud.

See laulupidu ei pea mitte ainult eestlasi üle Eestimaa ühiseks pidustuseks kokku tooma, ta peab ka meid — üleilma laiali valgunud suguvendi — ühiseks rõõmupeoks kodumaale kutsuma. Seal saame unustamatuid silmapilke endi mälestuste reisipauna, mis pärlitena ehivad meie rahutut eluteed. Laulupeo mitmekümnetuhandeline lauljate pere hõiskehäälele lisame ka meie — Ameerika eesti lauljad — oma lauluhääle.

Nii on Ameerika eesti muusika klubi kindel otsus 1928. aastal Tallinna laulupeole sõita. Loodetavasti tuleb kaasa suurem eestlaste pere. Erateel on läbirääkimisi peetud juba Rootsi-Ameerika laevaliiniga ja sealtpoolt ollakse väga lahkelt nõus selleks ekskursiooniks oma suuremat laeva „Gripsholmi“ lubama. Sõidukulud väheneksid selle läbi umbes poole peale ja reisi kaasategemine saaks aineliselt võimalikuks kõigile eestlastele. Kuid peale eestlaste on loota rohkesti huvireisilasi ka siinsetelt ameeriklastelt, rootslastelt, soomlastelt, kes juhust ei jäta kasutamata sarnast suursündumust oma silmaga näha: niisuguseid mitmekümnetuhandeline lauljatehulgaga laulupidusid on seni võinud korraldada ainult eestlased, — eestlaste lauluarmastus, rahvusline vaimustus ja püsivus on teinud võimatumast võimaliku.

Muusika on ainus rahvusvaheline keel.

K. J. Veeber.

*Ükski pilt, ei ükski sõna ei suuda hinge sügavamaid ja peenemaid elamu-
si nii väljendada, kui muusika; muusika sügavus on võrattu ja asetamatu.*

F. T. Fischer.

Laulupeod ja -päevad 1927. a.

1927. a. suvel on oodata peale kolme maakondlise laulupeo — Viljandis, Rakveres ja Kuresaares — rida kohalikke kihelkonna laulupäevi. Et kooridele anda võimalust laulupäevade muusikalist külge tarviliselt hästi ette valmistada, siis peaks kõik organisatsioonid, kes kavatsevad korraldada eeltuleval suvel kohalikke laulupäevi, juba nüüd nende eeltöödega algust tegema, eestkätt eeskavad kokku seadma ja noodid muretsema. Eeskujuks teistele selles asjus võiks olla Nissi, Põltsamaa ja Keila seltskondlikud organisatsioonid, kes on juba algust teinud oma kihelkonna laulupäevade eeltöödega.

Ka tuleks laulupäevade korraldajail järjekindlalt informeerida E. Lauljate Liitu omist kavatsusist ja otsusist, ning üldse pidada Liiduga tihedat kontakti, mis eriti tähtis just nüüd, kus algamas 9. üldlaulupeo eeltööd, mis nõuavad kooridelt suurt jõupingutust.

Virumaa laulupidu,

mis korraldatakse E. Lauljate Liidu Virumaa osakonna poolt 1927. a. suvel Rakveres, on esialgul juulikuu alguse peale kindlaks määratud, kuna täpne päev määratakse kindlaks hiljem. Laulupeost osavõtta soovijate laulu- ja pasunakoorige registreerimine on juba alanud ja see kestab kuni 1. detsembrini s. a. On soovitat, et kõik Virumaa koorid endid aegsasti üles annaks, et nootide kätetoimetamisega viivitust ei tuleks. Ülesandmised tulevad adresseerida: Rakvere, E. Lauljate Liidu Virumaa osakond.

Saaremaa laulupidu.

Kuna Saaremaa on mandrist sedavõrd eraldatud, et sealseid koore on raske kaasa tõmmata mandril peetavatele laulupidudele, ja et Saaremaa moodustab administratiivselt iseseisva maakonna, otsustas Lauljate Liidu nõukogu oma koosolekul 23. skp. lubada tuleval suvel Kuresaares peetavat laulupidu, millest on kutsutud osa võtma kõik saarte laulukoorid, korraldada maakondlise laulupeona ja nimetada seda Saaremaa laulupeoks. Sellest otsusest teatati laulupidu korraldavaale toimkonnale.

Põltsamaa VI laulupäev.

Eesti vabadussõjas langenute mälestamise Põltsamaa kihelkonna komitee poolt kavatakse 1927. a. kevadel ära pidada Põltsamaal VI laulupäev, millise kavva on võetud järgmised laulud:

Segakoorigele:

1. Linakatkuja — A. Lemba.
2. Troost — K. Türrpu.
3. Isamaa lipu all — A. Kapp.
4. Varas — R. Tobias.
5. Muru Hansu ainus ingel — K. Ruut.
6. Tuljak — M. Hermann.
7. Priiuse hommik — K. Türrpu.
8. Kui siit pilvepiirilt... — K. A. Hermann.
9. Veel kaitse, kange Kalev — M. Hermann.
10. Ma lille sideme võtaks — E. Vörk.

Laste kooridele:

1. Isamaa õitse sa — M. Hermann.
2. Kella helin — Södermann.
3. Suvisted — Merikanto.
4. Kui Kungla rahvas — K. A. Hermann.

Eelpooltõudud laulud on võetud IX eesti üldlaulupeo kavast peale paari. Peale selle on ette nähtud omakultuuri päeva kavas: ettekanded rahvuslikkudel mänguriistadel, kaasitajate ettekanded ja rahvatantsud.

—r.

Keila kihelkonna laulupäev.

Keila laulu- ja muusikaseltsi ettevõttel korraldatakse tuleval suvel Keilas kohalik kihelkonna laulupäev. Laulupäevast osavõtmiseks on ümberkaudsetele kooridele juba üleskutsed kätte saadetud. Ka on laulupäeva eeskava juba kokku seatud, mis sisaldab peamiselt 9. üldlaulupeo laule.

Nissi kihelkonna laulupäev.

Nissi seltskondlikud organisatsioonid korraldavad eeltuleval suvel Nissis kohaliku kihelkonna laulupäeva. Eeltööd selleks on juba käimas.

Lääne-Nigula kihelkonna laulupäev.

Lääne-Nigulas on otsustatud eeltuleval suvel jaanipäeva paiku kihelkonna laulupäeva korraldada. Korraldav toimikond palub laulupäevast osavõtta soovijaid koore endid ülesanda kuni uueaastani.

Tartu konservatooriumi segaduste puhul.

Omariikluse esimestel aastatel valitses meil kõikjal suur laiutamise tendents. Sellest ei jäänud puutumata ka meie hariduspoliitika, seal hulgas ka muusikahariduse oma. Kutsuti ellu pea ühel ajal tervelt kolm kõrgemat muusikakooli, neist tervelt kaks ühes linnas — Tartus. Juba sel ajal tõusid asjaomastes ringkondades hääled sellase laiutamise vastu, mis lõppesid sellega, et valitsuse ringkondade survele mõlemad Tartu muusikakoolid olid sunnitud ühinema üheks kooliks. See sündis pikkade vaeluste järele ja kujul, mida vist pole varem kunagi ega kusagil nähtud, nimelt muusikakoolile kinnitati kaks direktorit, — kumbagi endise kooli omanikud J. Aavik ja A. Nieländer. Sellane ennenägemata kahe direktori süsteem andis omal ajal muusikalistele ringkondadele palju kõneainet ja õigustas eriti neid, kes tundsid nimetatud direktorite erinevaid iseloomu, tõsiselt kahtlema ühinenud õppeasutuse heade edenemisvõimaluste juures. Kuid vaatamata sellele leidis haridusminister prof. Rahamägi 1925. a. võimalikuks, muuta Tartu muusikakool konservatooriumiks, olgugi et Tallinnas tol ajal juba tegutses konservatoorium ja juba siis selge oli, et meie väikeses riigis kahe konservatooriumi järele tarvidust ei ole.

Selle laiutamise mõttetuses veendus peagi uus haridusminister ühes vabariigi valitsusega, kuid minister Rahamägi viga polnud enam kerge parandada. Kõik haridusministeeriumi katsed, teha seda „kodusel teel“, pörkasid direktor Nieländeri energilise vastuseismise vastu tagasi. Siis võeti kaudsed abinõud tarvitusele: valitsus võttis konservatooriumilt riiklise toetuse ära ja kustutas kultuurkapitali nõukogu poolt määratud 550-tuhandelise toetuse maha, et rahalisest toetusest ilmajätmisega sundida konservatooriumit ümbermoodustamisele. Kuid ka sellest ei hoolinud hra Nie-

länder, vaid palkas ka käesolevaks õppeaastaks õppejõud ametisse, olgugi et tal polnud mingisuguseid väljavaateid riiklise toetuse saamiseks ja et kevadise kultuurkapitali toetuse tagantjärele äravõtmise oli juba viinud konservatooriumi suurtesse ainelistesse raskustesse.

Nende aineliste raskuste kõrval on Tartu konservatooriumis viimasel ajal veel nähtavale tulnud teravad lahkeliid ja hõorumised konservatooriumi praeguse tegeliku juhataja A. Nieländeri ja õpetajaskonna ühe osa vahel, mille järelduel mitu õppejõudu konservatooriumist lahkusid. Kõik need asjaolud on loonud Tartu konservatooriumis õhkkonna, milles normaalne töötamine on saanud täiesti võimatuks. Et hra Nieländer konservatooriumi ümbermoodustamise vastu kangekaelselt seisab ja teda kui üht kooli omanikku selleks otsekohele sundida ei saa, samuti ka, et ta tekkinud teravate vahelkordade lahendamiseks pole astunud mingisuguseid olulisi samme, vaid näib isegi neist sihilikult kõrvale hoidvat, siis näib konservatooriumi kokkuvarisemine olevat paratamatu.

Et seda ära hoida, pöörasid mõned konservatooriumi õppejõud ja tuntud muusikategelased märgukirjaga haridusministeeriumi poole, milles juhiavad viimase tähelepanu praegusele ebaloomulikule olukorrale nimetatud õppeasutuses, mis ähvardab Lõuna-Eesti suurimat muusikaõppeasutust kokkuvarisemisega. Selle ärahoidmiseks nõuavad nad, et praegune konservatooriumi põhikiri, mille järele viimase juhatajateks on selle kaks omanikku (Nieländer ja Aavik) automaatselt tühistataks ja uus põhikiri kokku seatakse ühe ja seal juures valitava juhataja põhimõttega ning kuratooriumiga omavalitsuse asutuste ning seltskondlike organisatsioonide esitajaist.

Ka Tartu konservatooriumi õpilaste poolt on esitatud haridusministeeriumile märgukiri, mis valgustab neid võimatuid olusid, milles õpilased peavad praegu töötama, ja nende kõrvaldamist loodab. Märgukiri, mille originaal läks allkirjade korjamise ajal saladuslikult kaduma, on järgmine:

E. V. Haridusministeeriumile.

Tartu konservatoorium on käesoleval poolaastal kaotanud oma õppejõududest prl. Bätge ja hra Berkovitzit. Peale selle on viimase kunstinõukogu koosoleku otsuse tagajärjel eesti andekam helilooja ja teoreetik Heino Eller asetatud seisukorda, mis temalt on võimaluse võtnud õppejõuna edasi töötada. Ühtlasi on Tartu konservatoorium praegusel kujul oma autoriteeti ja lugupidamist niihästi õpilaste silmis, kui ka väljaspoolseis ringkonnas kaotanud. Tartu konservatooriumi tegevus avaldab viimasel ajal üldiselt languse tendentsi. Seisma on jäänud õpilaste orkester ja laulukoor. Tegevus on katkestatud kompositsiooni ja teooria, cello ja oboe klassides.

Need puudused heidavad varju praeguse Tartu konservatooriumi juhataja hra August Nieländeri peale, kes ei ole suutnud lahendada konservatooriumi õpetajaskonnas tekkinud lahkeliidid, mille tagajärjel eelpool nimetatud klasside juhatajad, olles ühtlasi konservatooriumi paremateks õppejõududeks, on sunnitud oma tööd katkestama.

Peale selle on hra Nieländer seotud mitmesuguste tegevustega väljaspool konservatooriumi (alates keskkooli lauluõpetajast, täiskomplekti tundidega, kuni asundustalupidajani), mille tagajärjel ta küllalt rahuldavalt ei saa täita oma kohustust konservatooriumi juhatajana. Edasi puudub hra Nieländeril konservatooriumi juhatajale vastav muusikaline autoriteet, mille tagajärjeks on konservatooriumis üldine distsipliini puudus.

Ülalootetud asjaoludega arvestades palume meie, õpilased, haridusministeeriumi, Tartu konservatooriumi põhikirja vastavalt muuta, et direktor oleks valitav määratud aja peale ja ühtlasi palume samme astuda selleks, et konservatooriumi juhtimine oleks usaldatud kätte, mis suudaksid teda hoida konservatooriumile vastaval kõrgusel.

Tartu konservatooriumi õpilased (allkirjad).

Ka helikunsti sihtkapitali valitsuse viimasel koosolekul, 24. skp., oli Tartu konservatooriumi küsimus kõne all, ja seal otsustati viimane kultuurkapitali toetusest seni ilma jätta, kui ei ole läbi viidud konservatooriumi ümbermoodustamine. Ühenduses viimasega tunnistati soovitavaks meie muusikakoolide võrku üldiselt revideerimisele võtta.

Tartu konservatoorium on jõudnud sinna, kuhu ta oma praeguse põhikirja ja kaju järele oleks varem või hiljem paratamatult jõudnud, nimelt katastroofini. Selle lahendamiseks on ainult üks võimalus: konservatoorium praegusel kujul likvideerida ja selle asemele Tartus ellu kutsuda lihtne muusikakool elule enam vastava põhikirjaga ning autoriteetsema juhatajaga, kui seda on hra Nieländer. Üldise muusikakultuuri tõstmiseks Lõuna-Eestis suudaks sellane muusikakool hoopis enam ära teha, kui praegune kõlava nimega konservatoorium, mis seda aga tegelikult ometi ei ole.

Tshehho-Slovakkia laulukoori „Krizkovsky“ külaskäigu puhul.

Tshehho-Slovakkia välisministeeriumi toetusel viibib tuntud Praaha meeskoor „Pevecky Sbor Krizkovsky“ praegu kontsertreisil Balti riikidesse ja esineb 8. novembril ka Tallinnas, „Estoonia“ kontsertsaalis, kandes ette eesti publikule esimest korda tshehhi viisirikkaid laule.

„Krizkovsky“ laulukoor — nimetatud nii tshehhi koorilaulu asutaja Paul Krizkovsky järel, — on üks vanematest tshehhi laulukooridest, mis 1892. a. asutatud ning väiksest algatusest jõudnud väljapaistvale seisukohale rahvusvahelises muusikailmas.

Eriti jõudsasti edenema hakkas koor 1921. a. peale, mil praegune juhataja Oldrich Hilmer koori juhiks valiti. Siit peale on koor omandanud palju rahvusvahelisi aumärke. Kõige suurema menu osaliseks sai koor aga 1924. a. Veneetsias, kus teda rahvusvahelisel lauluvõistlusel esimese auhinna krooniti.

Mullu korraldas sama koor kontsertreisi Bulgaariasse, kus koori ettekanded suure vaimustusega vastu võeti. Seal laulis ta ka Bulgaaria tsaari Boris'i ees, kes koorijuhti O. Hilmerit ja üksikuid koori liikmeid aumärkidega dekoreeris.

Koori kontserdid on seni osutunud igal pool kunstisündmuseks ja ta on omandanud rahvusvahelise kuulsuse, mis leiab tõendust ka selles, et ilmatuntud Itaalia muusikajuht Molenaar kutsus koori andma kontserte Roomas ja teistes Itaalia linnades.

Koori repertuaar ei koosne mitte üksnes tshehhi lauludest, vaid selles leiame ka tuntuimate heliloojate töid ja nimesid, nagu Saint-Saens, D'Indy, Reger, Bruckner, Sibelius, Brahms jne.

Koor koosneb 40 lauljast, kes kuuluvad pea kõik ametnikkude perre ja on oma häält arendanud erilistel kursustel või isegi tuntud professorite juures.

Tallinnas võtab külalisi vastu Tallinna meestelaulu selts, kes peale kontserdi korraldab oma külaliste auks banketi, kooriliikmetele ja kutsutud külalistele.

9. novembril kontserteerivad külalised Helsingis, kust tagasitulekul esinevad 11. novembril Kaarli kirikus vaimuliku kontserdiga.

Laulukoori juht hra Oldrich Hilmer on lõpetanud Praaga konservatooriumi kompositsiooniklassi prof. J. B. Försteri õpilasena. x.

Kroonika.

Kodumaa.

Mihkel Lüdig jääb Argentiinasse.

Mäletavasti lahkus helilooja Mihkel Lüdig läinud aasta detsembris Eestist ja sõitis Lõuna-Ameerikasse. Seal asus ta Argentiina pealinna Buenos-Airesi elama. Tallinnast lahkudes avaldas ta lootust, et ta pöörab kuue-seitsme kuu pärast kodumaale tagasi, ja jättis selles lootuses isegi Kaarli kiriku organisti koha enda nimele kinni. Seda arvamist kinnitas ta ka oma esimestes kodumaale saadetud kirjades, sest võõras kohas ja oludes polnud algul sugugi nii kerge sisse elada. Eriti suureks takistuseks oli tale alguses hispaania keele mitteoskamine. Nüüd aga näivad tal esimesed asumise raskused möödas olevat, sest neil päevil saabus temalt Kaarli kiriku nõukogule kiri, milles ta teatab, et ta kodumaale nii pea tagasi ei tule ja seepärast Kaarli kiriku organisti kohalt lõpulikult tagasi astub.

Professori aunimest ilma jäetud.

Tartu konservatooriumi kunstinõukogu tegi haridusministeeriumile ettepaneku, ühendada kooli praeguseid juhatajaid J. Aavikut ja A. Nieländeri professoriteks. Direktor J. Aavik, kes ise Tallinnas viibib, on sellest kuulda saades, keeldunud küsimust haridusministeeriumis enda kohta harutusele võtmast. A. Nieländeri professoriks ühendamise ettepaneku on haridusministeerium aga tagasi lükanud põhjendusega, et tema teened koolitöö ega eesti helitöö edendamise alal veel sellast kõrgendust ära teeninud ei ole.

Konservatoorium allub linna koolivalitsusele.

Sellekohase koolivalitsuse järelepärimise peale seletab haridusministeerium, et Tallinna konservatoorium kuulub linna koolivalitsuse aruande ja järeлvalve alla. Seni luges konservatoorium ennast kõrgema õppeasutuseks ainult ministeeriumile alluvaks.

Valga kaitseliidule oma orkester.

Valga linna kaitseliit tahab omale orkestri muretseda. Selleks on pillid ära tellitud, mis lähevad maksma umbes 150.000 marka.

Aleksander Arderi tuluõhtu.

Tuleval laupäeval, 30. oktoobril, on „Estoonia“ teatris meie parema baritonilaulja Aleksander Arderi tuluõhtu. Sel puhul etendatakse ooper „Sevilla habemeajaja“.

A. Borovsky kontsert „Estoonias“.

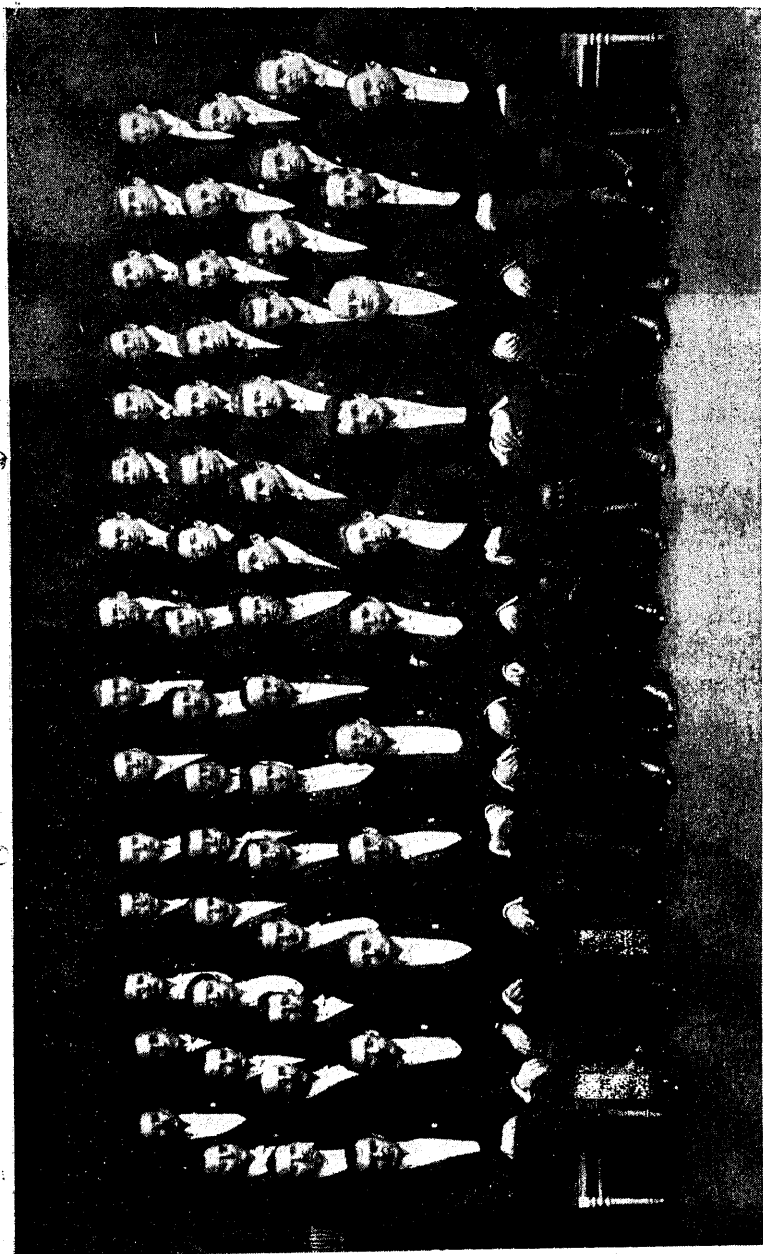
Käesoleva kuu lõpul jõuab üle pikema aja jälle Tallinna ja annab „Estoonia“ kontsertsaalis paar kontserti Tallinna kontsertpubliku lemmik, pianist Aleksander Borovsky. Esimene kontsert on püha-päeval, 31. oktoobril.

Ooper „Karmen“ Rakveres.

16. okt. kandis pr. Hellat-Lemba ooperistuudio Rakvere käsitöölise seltsi saalis ette ooper „Karmen“. Nimiosas esines stuudio juhataja pr. Hellat-Lemba, kuna teistes tähtsamais osis ette astusid stuudio õpilased: pr. K. Jakobson, prl. M. Lang, prl. R. Laur j. t., endised „Estoonia“ tegelased Põlluaas, Meerits, Treumann ja nüüdne „Estoonia“ koorilaulja Viinamägi.

Osavõtmine oli niivõrd elav, et saal oli täis ja müüdnud.

Tshehho-Slovakkia meeskoor — „Krizkovsky“ — esineb Tallinnas 8. novembril s. a.

Põltsamaa muusikaelust.

Sügise tulekuga on hoogu võtnas ka meie muusikaline elu. Korraldatakse ja kohendatakse süve jooksul lagununud koore ja tehakse algust esinemisega. Esimene ettekanne oli 10. okt. Põltsamaa kirikus, kus lõikusepäha jumalateenistuse puhul esinesid koos kõik linna koorid. Kuuldavasti on kavatsusel käesoleval sügisel ärapidada vaimulik-kontsert Põltsamaa kirikus.

Laulu ja muusika selts „Leelo“ algas oma harjutustööga juba umbes kuu aja eest. Läbitootmisele võeti peaaesjalikult IX üldlaulupeo kavas ettenähtud laulud.

Teine suurem segakoor on lagunemas, sest mitmed tugevamad lauljad lahkusid kohavahetuse tõttu.

Uus orel Lääne-Nigula kirikus.

17. okt. oli Lääne-Nigula kiriku uue oreli pühitsemine ja pärast lõunat sealsamas vaimulik kontsert. Uuel oreil on 2 manuaali ja pedaal 10 heliseva registriga. Oreli ehitas orelimeister A. Terkman Tallinnas.

Karl Otsa kontsert Riias.

15. oktoobril kontserteeris Riia käsitöölise seltsi saalis „Estoonia“ ooperi tenor Karl Ots.

Rootsi grenadeeride orkestri

külaskäigu järele Tallinna ja Haapsalu esisneti Tallinna linnavalitsuses sooviavaldusega, et orkestri külaskäigu ajal eesti lehtedes ilmavad kirjutused kokku kogutakse ja orkestrile saadetakse.

Linnavalitsuse poolt on kõik materjalid kogutud ja neist moodustatud paarikümneleheline album. Sellesse on kogutud kõik ajalehtedes ja ajakirjades ilmunud kirjutused ja pildid. Albumi lõpus on toodud kõigi kirjutuste tõlked.

Neil päevil saatis linnavalitsus albumi meie esitajale Stokholmis hra Virgole palvega seda edasi anda orkestri juhile hra Björkquist'ile.

Väljamaa.

Cecilia Hansen

andis enne Tallinna jõudmist Soomes 8 kontserti. Tallinnast läks ta Riiga, kus esineb kolmel kontserdil. Tulevikus kavatseb kunstnik ennast jagada Ameerika ja Euroopa vahel, esinedes 4 kuud hooajast Ameerikas ja 4 kuud Euroopas, ja siis ette võtta ümberilma turneed.

Kunstnikku saadab ta reisidel kui ka kontsertidel ta abikaas, pianist Boris Sacharov.

Chopini mälestussamba avamine Varssavis.

31. skp. avatakse Varssavis suure pidulikkusega Fr. Chopini mälestussammas. Avamispidustustele on kutsutud paljude riikide esitused. Ka meie välisministeeriumile saabus vastav kutse. Seni pole veel lõpulikult kindel, kes Eesti esitajana pidustustele sõidab.

Sõit Poola piirist Varssavini ja tagasi, samuti ka ülespidamine Varssavis on külalistele Poola valitsuse kulul hinnata.

Dostojevski „Süütegu ja karistus“ ooperiks.

Itaalia helilooja Pedrollo lõpetas hiljuti uue ooperi, mille sisuks on Dostojevski kuulsa romaan „Süütegu ja karistus“. Uus ooper tuleb esiettekandele Mailandi „Scalo“ ooperi teatris.

Nüüdisaja suurim laulja Mattia Battistini

alustas 20. sept. oma viimast kontsertturneed Saksamaal. Turnee algas Münchenis ja jätkub Berliinis, Leipzgis, Dresdenis ja teistes suuremates linnades. Selle turnee lõpetanud, kavatses Battistini kontserteerimisest täielikult loobuda.

Beethoveni mälestussammas Urugvais.

Lõuna-Ameerikas asuva vabariigi Urugvai valitsus on esitanud parlamendile seaduse eelnõu 500 peseda määramise kohta Beethoveni ausamba ehitamiseks.

Oldrich Hilmer

Tshehhi meeskoori „Krizkovsky“ juhataja.

Ka Ameerikas pühitsetakse Beethoveni 100-a. mälestuspäeva.

New-Yorgis on moodustatud eriline komitee Beethoveni 100-a. surmapäeva suurejoonelise mälestamise ettevalmistamiseks.

Richard Strauss Viini ooperit juhatama.

Kuulus dirigent ja helilooja R. Strauss on kutsutud Viini ooperi juhiks ja kutse vastu võtnud. Novembris juhatab ta ühe kontserdi Amsterdamis.

Kitsendus väljamaalastele-muusikutele Ungaris.

Ungari valitsus tegi korralduse, mis keelab sissesõidu Ungarisse muulastele muusikutele, et sel teel võidelda tööpuuduse vastu oma maa muusikute seas.

Ameerika eesti muusika klubi.

New-Jorgis elutsevate eestlaste koondamiseks tegutseb nimetatud linnas mitu eesti seltsi. Üks viimasel ajal ellukutsutud organisatsioonidest on Ameerika eesti muusika klubi.

Eestlane on olnud alati suur laulu sõber. Ka võõrsile asudes pole ta seda unustanud. Nii on New-Jorgis asuvate eestlaste seas muusikasõprade pere viimastel aastatel jõudsasti kasvanud, mis tingis vajaduse luua eriline organisatsioon eesti laulu ja muusika edendamiseks selles dollarite linnas. See sündis aasta eest, mil kutsuti ellu „Ameerika eesti muusika klubi“.

Põhikirjas ettenähtud eesmärkide teostamiseks korraldab klubi kontserte ja teisi muusikaõhtuid, muretsseb noodi- ja muusikakirjandust, võtab osa laulupidudest jne.

Seni on klubi tegevus piirdunud ainult lauluga, mida on harrastanud klubi laulukoor. Seda juhatas alguses hra J. Asvelt ja korraldas kooriga 27. veebruaril esimese kontserdi. Kontserdi möödudes loobus ta aga juhataja kohustest. Et eestlaste seast uut juhatajat ei leitud, kutsuti selleks ameeriklane Mr. Forbes Fancher, kes osutus väga andeliseks juhatajaks. Laulude õppimisel õpetas eestikeelist diktsiooni pr. Olly Kukepuu. Esimene kontsert uue juhatajaga oli 8. mail ja see läks hiilgavalt korda. Sügisel jätkati uue jõuga tegevust, mille tulemuseks oli 9. oktoobril peetud kontsert. Järjekorras on veel vaimulik kontsert jõulu ajal ja ilmalik — jaanuaris 1927. Ka kavatakse eesti vabariigi aastapäeva pidulikult pühitseda.

Nii kõlavad ka New-Jorgis igapäevase dollarikõla vahel eesti laulu soojad helid.

Kuulus soome orkestrijuht Georg Schneevoigt

on kutsutud Viini sümfoonia kontserte juhatama.

Mr. X. Y.

Kussevitski suur menu Ameerikas.

1. mail lõppes Bostonis sümfoonia kontsertide hooaeg. Kontserte juhatas kuulus vene dirigent S. Kussevitski. Tema menu oli ennekuulmata. Ameerika loeb Kussevitskit modernistide poolehoidjaks, kes aga modernistide Debussy, Straussi, Stravinski, Prokoffjevi j. t. kõrval samasuguse andumise ja vana meistrite, — Beethoveni, Bachi j. t. töid interpreteerib. Tema ilmumine viimasel kontserdil publiku ette kutsus esile kauakestva kiiduavalduste tormi.

V. Furtvängler ka tuleval hooajal Ameerikas.

Kuulus saksa dirigent V. Furtvängler, kelle pildi meie avaldasime oma lehe 10. numbris, suure menu puhul Ameerikas, juhatab ka 1926./1927. a. Ameerikas 30 kontserti. Vastandina Kussevitskile, kes harrastab tuntuvalt modern-muusikat, avaldab Furtvängler „Musical Courier“ kaastöölisele, et ta uuema, eriti pärast sõjaaegsetest heliloojatest pettunud on. Ta kaldub klassikute poole, mida ka ta viimase lahkumiskontserdi programmi kinnitas. Lahkumiskontserdi eeskavas olid Händel, Beethoven ja Veber.

Ameeriklased Sibeliuse muusikast.

Aprilli algul kanti Philadelphias Jean Sibeliuse 7. sümfoonia ette. Teadagi jättis ettekanne ameeriklaste peale, kellele põhjamaa müstilne, karm vaim võõras, selgusetu mulje. New-Yorgi „Musical Courier“ kirjutab selle kohta: „Sümfoonia on kahtlemata uudis oma konstruktsiooni ja materjali ärakasutamise poolest. Meloodilised teemid on tühikesed, kuid arvurikkad, kuna harmoonia arenemine on algupärane ja loob saladusliku ja karmi õndsuse atmosfääri. Pärast esimest tutvunemist ei põhjendanud ta kuulajas entusiasmi, ent nagu mõne teise modern tööga oli, võib temaga lähemalt tutvunemine ka tema populariteeti tõsta.“

Suur auhind heliloojale.

Itaalia valitsus määras 50.000 liiri auhinnaks helilooja Costeluuovo-Tedesco ooperile „Maudragola“. Ooper tuli ettekandele Venedigos ja võeti vastu suure heakskiitmisega.

Orkestri mängijad professoriteks.

Nagu väljamaa muusikalehtedest näha, kavatsetakse Viini Filharmoonia orkestri tähtsamaid mängijaid nende teenete eest lähemal ajal professori tiitliga austada.

Shaljapini tütar Kaunases laulmas.

Käesoleva kuu algul esines Kaunases kontserdiga vene kuulsa bassi-laulja F. Shaljapini tütar L. Shaljapin, keda peetakse praegu parimaks vene ja mustlaste romansside tõlgitsejaks.

Vene vürst — orkestri juht.

Münchenis esines kui orkestri juht heade tagajärgedega vürst Romanovski. Kontserdi programm oli pühendatud modern vene muusikale.

Muusikaline abipresident.

Ühisriikide abipresident Daves oli varem tuntud kui helilooja. Viimasel ajal on ta end ka kui hea pianist ilmutanud.

Puccini viimane ooper.

Suureks sündmuseks maailma muusikas oli Puccini lõpetamata ooperi „Turandoti“ ettekandmine „La Scala“ teatris Milanos. Vaatamata ooperi suure menu peale, ei pea kriitika seda teost mitte parimaks Puccini teoste hulgas.

Haruldane muusikariist.

Viinis leiti mehaaniline muusikariist „Orgelvalze“, mille laskis valmistada 1772. a. J. Haydn. „Orgelvalze“ mängib 16 mitmesugust lühikest kompositsiooni, mis kirjutanud Haydn eraldi selle muusikariista jaoks ja mis senini trükkis ilmunud ei ole. Veel 150 a. järele kõlada „Orgelvalze“ õige hästi.

Kino võidukäik.

Maikuu s. a. kanti ette Londonis uus kinofilm „Rosenkavalier“. Uus film on samanimelise R. Strauss'i ooperi järele kokku seatud. Saatemuusikaks oli R. Strauss'i muusika tema isiklise juhatamise all. Teatrit täitis Londoni parem kiht ja heliloojat tervitati suurte kiiduavaldustega.

Schaljapin kirjutab oma elulugu.

Kuulus vene bassilaulja Schaljapin kirjutab praegu oma elulugu, mille lähemal ajal kavatseb trükkis avaldada.

Nõukogude Vene ei vaja Schaljapineid!

Kuulus vene laulja Schaljapin laulab praegu Austraalias, kus ta saab 12.000 rubla kontserdi pealt. Ta lubanud talvel SSSR'i sõita, et seal esineda ühe kolmandiku eest väljamaa honorarist. Sel puhul seletab „Krasnaja Gaset“, et kas meil on õigus Schaljapinile maksta 4000 rubla õhtu pealt, kui Nõukogude kunstnikkude kõige suurem tasu tõuseb kõigest 400—500 rublani kuus? Kas see pole kõrvahoobiks meile enestele. Niisugustel tingimistel ei ole meil vaja Schaljapineid, kes meie noore vabariigi rasketel aastatel müüsid enda talendi dollaritemaale.

Seda ja teist.

„Evolutsioon”.

Selle pealkirja all mahutab tuntud dirigent Felix Veingartner „Musical Courier'is” (New-York) kirjutuse uuendusest muusikas.

„Uuendus algas Wagner-Liszi-Berlioz'ist ja omas enam-vähem vastu võetava ilme. Debussy läks aga neist tuntavalt edasi, ja temast peale algab juba tume anarkia heliloojate peres. Wagner, Liszt ja Berlioz tahtsid rakendada muusikat kirjanduse teenistusse, võttes muusika töödele aluseks sõnades väljendatud programmi, ehk tahtes teha muusikat maalikunstiks. Wagner „murdis” vana vormi tükkideks. Uueks hüüdsõnaks sai „jatkake Wagneri järele!”

Seal tõstis aga üks prantslane oma käe Wagneri vastu. See oli Debussy. Debussy tööde efekt oli avatlev, võluv ja nende sharm väärarata, kui võtta neid sisse „väikestes doosides”. Debussy oli meister, — mees suure täiuse ja jõuga, ning suur individualist. Tema isiku mõju võib mõõta selle lõpmatu suure järelaimajate hulgaga. Peaaegu kõik heliloojad on tema mõju all seisnud ja tema läbi võitnud.

Ning siis sündis, et üle ilma käis hüüd, et paatos ja mõõt ei ole sugugi tarvillised muusikas. Wagner „läks” koguni moest. Muusika looming, mis sündis edasi Debussy mõju all, oli haiglane ja vormitu. Debussy meistri käsi oli õrn, kuid kindel küllalt, et täie korralageduse eest hoida. Ent ta järeltulijate muusika kujunes kaosiks.

Uus hüüdsõna läks lendu: „Horisontalne kontrapunkt!” „Progressi” prohvetid järeldasid täiesti õieti: — kui juba loogika ja tunne kõrvaldatud, siis on täiesti loomulik paigutada helisi, kuidas juhtub üksteise vastu, sest see sünnitab müra ja teeb „originaalseks”.

Ka nüisugusele loomingle tuli leida oma lõöksõna. Oli ju vorm ja tunne muusikalt võetud, jäid vaid veristatud riismed ja närvid. Ning leiti sõna „atonalism”. Atonalismi muusikas võib võrrelda kubismiga maalikunstis. Nii siin, kui seal on värvide plarakad, millel aga tõsise maalikunstiga ei ole midagi ühist. Kui muusika pidi väljendama asju, millel pole muusikaga midagi ühist, siis pidid heliloojad, loomulikult, õigelt teelt kõrvale minema. See õigelt teelt kõrvale kaldumine kannab nüüd oma fataalset vilja. Üllatav on kuulda vaelusi ehk lugeda kirjutusi selle üle, et igavesed muusika seadused „ei eksisteeri uemal ajal enam.”

Siin jääb vaid soovitada „järelkaalumist” (deliberation) ja „kannatust” (perseverance). Katsutagu järele, kas võetud tee õige ja käidagu kannatlikult teed, mis õigeks peetakse.

Publik aga, nagu ikka, omab sügava tunde tõsise kunsti vastu ning teeb lõppude lõpuks vahet vale ning tõe vahel. Ja publik ongi oma otsust ütlema hakanud, heites kõrvale, kui kõlbmatu, uuendajate loomingu, kus pole vormi ega tunnet.

Ka muusikas on omad igavesed seadused, nagu looduseski. Tuhanded aastad tagasi tõusis päike samuti, nagu täna. Vähesed meie aja linnad on mürarikamad, kui Athen. Ma olin see kevade seal. Ning kuulates linna müra tema mitmekesisuses, mõtelsid, kas ei võiks mõni nüüdisaegne modern helilooja kõike seda müra kujutada muusikas, just nii nagu juba varem on kujutatud raudteemüra. Kuid siinsamas kõrval seisid vanad Atheni templid pühalikus vaikuses, kõnelevas suuruses ja ilus, olles tunnismehed suurtest meistritest, kes ei tunnud ueaja modernismi, küll aga igavesi kunsti seadusi. Nil on ka muusikas omad igavesed seadused, mida ajahammas hävitada ei suuda...”

Heliloojate eluiga.

Üks austria statistik, võrreldes mitmesuguste professionide tege-
laste vanadust, jõuab tulemusele, et heliloojad on elanud kauem, kui
teiste professionide tegelased — kuna viimaste hulgast ainult 17%
kuni 70 a. vanaduseni on elanud, on muusikageeniustest tervelt — 36%
36 ilmakuulsast heliloojast on ainult 12 surnud enne 50 a. vanadust.
Kõige nooremamana suri Fr. Schubert (31 a.), siis Mozart (36 a.),
Bizet (37 a.), Mendelssohn (38 a.), Chopin ja Weber (40 a.), Schu-
mann (46 a.) ja teised. Üle 80 aasta on elanud ainult kolm: Cheru-
bini (82 a.), Aubert (87 a.) ja Verdi (88 a.).

Uusi anektoote Richard Strauss'ist.

See juhtus „Elektra“ esietenduse eel. R. Strauss istus ühe esteet-
tilise sõbraga kohvikus.

„Ei tea tõepoolest mitte,“ ütles ta vähe häbelikult, „kas on Teie
arvates see ooper sama hea kui „Salome“?“

„Võrdlemata parem!“ vastas sõber väimustusega. „Elektra“ suhtub
„Salomele“ umbes nagu Montblanc Semmeringile.“

„Seda ütlesite Teie hästi,“ vastas Strauss, „aga kas ei arva Teie
siiski, et Montblanc'il ikkagi vähem inimesi on kui Semmeringil?“

Ühe „Elektra“ hilisema ettekande järel, vähe aega enne sõda, arvas
härra von Chelius, muusika-armastaja kuulsusega keisri tiibadjutant
heaks heliloojale mõne kiitva sõna lausuda.

„Minu õnnesoov,“ ütles ta, „seda õhtut ei unusta ma kunagi, ja ma
pean omaks kohuseks Teie suurtest võimetest oma armulisele käski-
jale, Tema majasteedile, truualamlise ettekandega esineda.“

Seda juhtus pealtkuulma läheduses seisev sots.-dem. saadik Süde-
kum, kes see peale valjusti hüüdis:

„Ka minu õnnesoov. Ja mina ei unusta Teie suurtest võimetest
teadustada August Bebelile.“

Richard Strauss juhatab „Alpi sümfoonia“ proovi. „Kõue ja tormi“
osas libises kontsertmeistril viiuli passaashide ajal kogemata poogen
käest ja kukkus põrandale.

„Pea,“ hüüab Strauss ärakloppides, „minu härrad, peame kõue
d a c a p o võtma: härra kontsertmeister kaotas vihmavarju.“

Kui Rich. Strauss nooremehena esimest korda Münchenis sümfoo-
nia orkestrit juhatab, sai ta väimustatud vastuvõtu osaliseks. Kontserdi
lõppedes läks ta nimetatud orkestri endise kauaaegse juhi Franz Lachneri
juurde ja küsis sellelt: „Noh, mis ütlete teie, härra muusikadirektor, tänase
toredasti õnnestunud kontserdi kohta?“ — „Ja, orkestril on juba vastu-
pidavust,“ vastas see ärritatult. „Kui juba mina olen selle orkestriga üle
kolmekümne aasta vaeva näinud, oleks väga kurb, kui ta juba esimese
kontserdi järele, mis teie teda juhatasite, oleks roopast välja kukkunud.
Mõne aja peab ta teie käes veel kindlasti vastu...“

Hirmus õnnetus.

Teenijad omavahel: „Kas tead, Juula, meie proua rääkis härrale, et
lauljanna X. on eila harjutamisel tõusnud heliredeli kaheksanda astmeni
ja seal alla rebenenud.“

— „Sa armas jumal küll, ei tea, kasta ka palju viga sai?“

Teine Beethoven.

„Meie Jukust peaks vist küll saama teine Beethoven, sest ta mängib pisut klaverit ja kuulmine on tal ka juba õige kõva,“ arvas pr. Klaverson oma pojast.

Tulevikumuusika.

Tütarlaste gümnaasiumi muusikaõpetaja küsis muusikaajaloo tunnis ühelt õpilaselt: „Oelge mulle, Linda, missugust muusikat nimetatakse tulevikumuusikaks?“

— „Hällilaulusid.“ vastab Linda häbelikult.

Meeskvartett lauluhoos.

Tõusiku naine (mehele, oma sünnipäeva peoks korraldusi tehes): „... ja kvarteti kutsud sa mängima, kuid vähemalt kolmkümmend mängijat olgu seal!...“

„Ema, kes on Beethoven?“ küsis väike Miku emalt.

„Muusikamees,“ vastas see.

„Aga mis on muusikamees?“

„Muusikamees on mees, kes muusikat teeb.“

Järgmisel päeval jookseb väike Miku lõõtsutades õuest tuppa ja ruttab ema juurde hüüdes: „Ema, tule vaata, Beethoven on väljas ja teeb seal ilusat muusikat!“

Väljas oli, muidugi, vantroelimees.

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Anton Kasemets.

A/S „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk uul. 42.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR